

Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi

ISSN 1303-2054 | e-ISSN 2564-7741

Yıl: 24, Sayı: 42, Temmuz-Aralık 2019

**İLAHİYAT FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN XXI. YÜZYIL
ÖĞRENEBEN VE ÖĞRETEBEN BECERİLERİNİ KULLANIM
DÜZEYLERİ**

USING LEVEL OF 21ST CENTURY KEY SKILLS OF STUDENTS OF FACULTY
OF THEOLOGIES

Dr. Öğr. Üyesi Aybiçe TOSUN

atosun@ogu.edu.tr

ORCID ID: 0000-0002-6555-419X

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Din Eğitimi Anabilim Dalı

Atıf@ Tosun, Aybiçe. "İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin XXI. Yüzyıl Öğrenen ve Öğreten Becerilerini Kullanım Düzeyleri". *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 42 (Aralık 2019): 287-309

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Types : Araştırma Makalesi / Research Article
Geliş Tarihi / Received : 25 Ekim 2019/ 25 October 2019
Kabul Tarihi / Accepted : 13 Aralık 2019 / 13 December 2019
Yayın Tarihi / Published : 15 Aralık 2019 / 15 December 2019
Sayı – Issue : 42
Sayfa / Pages : 287-309
DOI :10.30623/harranilahiyatdergisi.638476

Öz

Bilim, teknoloji, iletişim ve eğitim alanında gözlemlenen değişimler eğitim-öğretim ortamlarının, ders içeriklerinin, yöntem-tekniklerin ve değerlendirme süreçlerinin yeniden yapılandırılmasını gerekli kılmıştır. Bu yeniden yapılanma durumu ile birlikte eğitimden beklentiler geçmiş yüzyıllara göre değişmiş ve yenilenmiştir. Bu noktada XXI. yüzyıl becerilerinin kazanımı, bireylerin değişime ayak uydurarak yeni dünya düzenine uygun bir eğitimden geçmelerine olanak tanıyacaktır. Nicel yöntemle yürütülen bu çalışmanın amacı Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmen adaylarının XXI. yüzyıl becerilerini kullanım düzeylerini tespit etmektir. Bu amaçla İlahiyat Fakültelerinden mezun durumunda olan 928 öğretmen adayından 'XXI. Yüzyıl Öğrenen Ölçeği' ve 'XXI. Yüzyıl Öğreten Ölçeği' başlıklı iki farklı ölçek ile veri toplanmıştır. Araştırmanın bulgularına göre; öğretmen adaylarının XXI. yüzyıl öğrenen ve öğreten becerilerini kullanım düzeyleri yüksektir. Erkek ve kadın öğrencilerin öğrenen becerilerini kullanım düzeyleri arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmazken kadın öğrencilerin öğreten becerilerini kullanım düzeylerinin erkek öğrencilerden yüksek olduğu görülmektedir. Veri toplanan 8 üniversite arasında İzmir Katip Çelebi Üniversitesi'nde öğrenim gören öğrencilerin öğrenen ve öğreten becerilerini kullanım düzeyleri diğer üniversitelerde öğrenim gören öğrencilerden anlamlı düzeyde yüksek çıkmıştır. XXI. yüzyıl becerilerinin diğer branşların yanında din eğitiminin de bir parçası olması, bir yandan öğrencilerin ilgilerinin ders sürecinde aktif olmasını sağlarken diğer yandan öğrenme çıktılarının günlük hayata aktarılmasında kolaylık sağlayabilir.

Anahtar Kavramlar: Din Eğitimi, Beceri, Öğrenen Becerileri, Öğreten Becerileri, Öğretmen Adayları.

Abstract

The developments on science, technology and education necessitate the changes in educational environments, curriculums, educational methods and techniques and evaluation processes. With this reconstruction period the expectation form education has been changed and renewed. Teaching of XXIst century key skills give students a chance for adjusting the changes. The aim of this study is to determine the level of use of XXIst century key skills of teacher candidates for religious education. Quantitative method is employed for the research. For this purpose two different scale employed; scale for XXIst Century Key Skills for Teachers and scale for XXIst Century Key Skills for Learners. 928 students from Faculty of Theologies participated to this research. According to findings; there is no significant difference between man and woman on using XXIst century skills for learners, but woman's' using level of XXIst century skills for teacher is significantly higher than man. Among the 8 universities which participated to the research, students' using level of XXIst century skills for teachers and learners of İzmir

Katip Çelebi University is significantly higher than other universities. Including the XXIst century skills to religious teaching helps students to become active learners during the educational activities. It also assists students to transfer the knowledge to the daily life.

Keywords: Religious Education, Key Skills, Learning Skills, Teaching Skills, Teacher Candidates.

Giriş

Son yüzyılda dünyada meydana gelen değişim ve gelişmeler önceki dönemlere nazaran oldukça farklı ve hızlı bir biçimde olmuştur. Söz konusu değişimin bilim, sanat, doğa, politika gibi pek çok farklı alanda oluştuğunu söyleyebiliriz. Bilginin daha hızlı yayılması ve teknolojinin gelişimi ile insan yaşamında meydana gelen değişiklikler yeni yeni meslek gruplarının ortaya çıkmasını ve çalışma anlayışında farklılaşmaları da beraberinde getirmiştir. Bu farklılaşmalar, örneğin, esnek çalışma saatleri ya da evden çalışma gibi yeni durumların ortaya çıkmasını sağlamıştır. Tüm bu değişim ve dönüşüm süreci ise insan ve toplum algısı, kişiler arası ilişkiler, ötekini anlama biçimi vb. konulara ilişkin bakış açısında da büyük oranda yeni bakış açıları geliştirilmesine neden olmuştur.

Bu değişimlerin insan yaşamında son derece etkili olduğu söylenebilir. Bireyin günlük yaşamında, toplumun bireye yüklediği görev ve sorumluluklarda ve bunlara bağlı olarak bireyi tanımlama biçiminde göz ardı edilemeyecek bir değişim yaşanmış ve hala yaşanmaktadır. Bu değişimler okulun kurumsal ve hiyerarşik yapısının, öğretimin içeriğinin ve öğrenme çıktılarının da yeniden gözden geçirilmesini gerekli kılmaktadır. Çünkü geçmişte olduğu gibi dünya değiştikçe eğitimden beklentiler de buna paralel olarak değişmektedir.

Eğitimin en önemli görevlerinden biri öğrencilerin içinde buldukları kültürü ve toplumu anlamalarına yardımcı olmak, topluma ve kültüre katkı sağlayacak biçimde bir donanıma sahip olabilmeleri için gerekli araçları temin etmektir. Sürekli değişen ve gelişen toplumlarda eğitim içeriğinin ve yönteminin de aynı sıklıkla gözden geçirilmesi ve düzenlenmesi gerekmektedir. Eğer öğrenciler bugünün ve geleceğin şartlarına göre değil de geçmişin ihtiyaç ve taleplerine göre eğitime devam edilirse toplumun ve kültürün çağı yakalaması ve küresel kültüre katkı sağlaması mümkün olamaz. Bu noktada bir yandan yerel ihtiyaçları gözeterek kültürün aktarımını sağlamak, bir yandan da küresel gelişmeleri takip ederek yeni oluşan kültüre aşina olmak gerekmektedir.

Araştırmalar yaşam, tüketim, iletişim ve hatta düşünme biçimimizi etkileyen bu yeni ve hızlı değişimlere eğitim sistemi ve okullaşmanın ayak uydurmasının gerekliliğini vurgulamaktadır (Balay, 2008; Karaboğa, 2018; Sever vd., 2018; Stehlik, 2018). Söz konusu durum öğrencileri hayata hazırlaması gereken eğitimin yeni ortaya çıkan durumlar karşısında yetersiz kalmasına sebep olmaktadır. Yetersizlik ise öğrencilerin eğitime karşı isteksizliğinden eğitim içeriğinin modern dünya ile uyumsuzluğuna kadar çok çeşitli sorunları da beraberinde getirmektedir. Bu yüzden eğitim ortamları için değişimlere uygun içerik üretmek ve eğitim süreçlerini yeni durumlara uygun olarak düzenlemek gerekmektedir.

1. XXI. Yüzyıl ve Eğitim

Beceri kavramı sözlükte 'Kişinin yatkınlık ve öğrenime bağlı olarak bir işi başarma ve bir işlemi amaca uygun olarak sonuçlandırma yeteneği, maharet.' (Türk Dil Kurumu, 12 Aralık 2018) şeklinde tanımlanmaktadır. Güneş ve Uygun (2016)'a göre ise beceri; 'Bir işi yapmak için bireyin bütün zihinsel ve fiziksel kaynaklarını kullanma gücü'dür. Beceriler kişinin kendi çabası ve bunu destekleyen ortamların sağlanması ile ortaya çıkar, gelişir ya da değişir. Bir becerinin gelişebilmesi için kişinin birden fazla uygulama yapması gereklidir. Bu yüzden öğrenme ve öğretme ortamlarında bilgi aktarımı beceri gelişimini sağlamaz. Bunun yerine öğrenenin uygun koşullar sağlanarak bir işi yapabilecek güce ulaşması sağlanmalıdır (Güneş & Uygun, 2016).

Öğrenme becerileri, içinde bulunulan döneme ve dönemin gerekliliklerine uygun olarak belirlenmekte ve sosyal, kültürel, politik vb. değişimlere paralel olarak yenilenip güncellenebilmektedir. XIX. ve XX. yüzyıl becerilerini ticaret yapabilmek, yönergeleri takip edebilmek, başkalarıyla iyi geçinebilmek, profesyonel düşünebilmek, çalışkan, etkin, hızlı, dürüst ve adil olabilmek olarak sıralamak mümkündür (Hamarat, 2019). Bilimsel ve teknolojik gelişmeler ve bunlara bağlı olarak yaşam pratiklerinin değişmesi, öğrenme çıktıları ve eğitim süreçlerinin de yeniden yorumlanmasını beraberinde getirmiştir. Yaşam pratiklerinde yaşanan değişimler, bireyi yaşama hazırlayan eğitime konu olan öğrenme becerilerinin de değişimi ve çeşitliliğini beraberinde getirmiştir.

Yeni yüzyılda öğrenciler bilgi iletişim teknolojileri ve küreselleşmenin getirdiği çok sayıda değişken ile bir arada yaşamaktadırlar. Bu durum geçtiğimiz yüzyılda var olan öğrenci yapısıyla oldukça farklılık göstermektedir. Geçmiş asırların makbul öğrenci profili bilgiyi doğrudan alan ve ezberleyip gerektiğinde tekrar eden edilgen bir yapıda iken modern

dünyanın oluşumuna paralel olarak yeni öğrenci profili de aktif öğrenme ortamına uygun ve çağın teknolojileri ile sürekli etkileşim içinde olan bir şekle bürünmüştür. XXI. yüzyılda öğrenenler dijital platformlar aracılığıyla kendi kendine öğrenme ve yeni bilgiye ulaşma ile ilgili sorunlara çözüm bulma becerisine sahiptir ve bu durumun okulda da devam etmesini beklemektedirler (McCoog, 2008). Özellikle bilgi iletişim teknolojilerinin gelişimi insanları aynı anda birden fazla uyaran tarafından etkilenmeye açık hale getirmektedir. Okulun bilgiyi aktarma işlevini hızlı ve ilgi çekici bir biçimde üstlenebilen, örgün eğitim kurumlarından çok daha etkili ve güncel içeriklere sahip olan ve özellikle gençlerin diğer insanlarla iletişiminin en önemli parçası olan bu teknolojileri eğitim ortamında kullanmamak veya bunları uzaklaştırmak eğitimin verimliliğinin de yavaş yavaş yok olmasına sebep olmaktadır.

Eğitimin yaşam pratiklerini desteklemesinin gereği doğrultusunda son yıllarda XXI. yüzyıl becerilerini tanımlamak, açıklamak ve sınıflandırmak üzere farklı ülkelerde çok sayıda çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalara bakıldığında söz konusu becerilerle ilgili üzerinde anlaşma sağlanmış bir beceri listesi olmasa da yapılan çalışmalarda tespit edilen becerilerin büyük oranda birbirleriyle benzerlik gösterdiği ifade edilebilir. Makalenin bu kısmında alanyazından hareketle farklı ülkelerde yapılan çalışmalarla ulaşılan XXI. yüzyıl becerilerine yer verilecektir.

Avusturalya’da yürütülen bilimsel çalışmalar sonucu XXI. yüzyıl becerileri; eleştirel düşünce, yaratıcılık, üst biliş, problem çözme, işbirliği, motivasyon, özyeterlik, sorumluluk ve sebat olarak sıralanmaktadır (Lamb vd., 2017). Kanada’nın Ontario eyaleti eğitim birimi XXI. yüzyıl becerilerini; eleştirel düşünme ve problem çözme, inovasyon, yaratıcılık ve girişimcilik, öğrenmeyi öğrenme, işbirliği, iletişim, küresel vatandaşlık olarak belirlemiştir (CODE, 10 Aralık 2018). Yeni Zelanda Eğitim Bakanlığı 2007 senesinde güncellediği programda geleneksel olmayan beceriler başlığı altında; düşünme, dil, sembol ve metin kullanımı, kendi kendini yönetme, ötekiyle iletişim, katılım ve katkı farklı öğrenme alanları becerilerine yer vermiştir (Ministry of Education, 2007).

Avrupa ülkelerine bakıldığında yeni öğrenme alanları belirleme konusundaki çabalar, ulusal eğitim politikaları üzerinden takip edilebilir. Eğitim uygulamalarıyla dünya çapında ses getiren Finlandiya’nın 2016 yılında ana müfredata eklediği çekirdek beceriler ve kategoriler buna örnek olarak gösterilebilir. İlgili beceriler; düşünme ve öğrenmeyi öğrenme, kültürel okuryazarlık, iletişim ve ifade etme becerisi, günlük yaşamı idare

etme, kendisine ve ötekine bakabilme, çokyönlülük, bilgi iletişim teknolojileri becerisi, girişimcilik ve iş yaşamı becerileri, katılım ve yaşanabilir gelecek inşası olarak programa eklenmiştir (Finnish National Board of Education, 2016).

OECD ülkeleri için hazırlanan 2005 tarihli raporda ise anahtar beceriler adı altında üç temel kategori belirlenmiştir. Her bir kategorinin altında ise alt kategorilere yer verilmiştir. Birinci kategori araçları düzgün bir şekilde kullanmak olarak isimlendirilmiştir. Alt kategorilerde ise dil, sembol ve yazıyı kullanabilme, bilgiyi kullanabilme ve son olarak teknolojiyi kullanabilme becerileri yer almaktadır. İkinci kategori heterojen gruplar içinde etkileşim kurabilme olarak belirlenmiştir. Bu alanın alt kategorilerinde; ötekiyle iyi iletişim kurma, birlikte iş yapabilme, çatışmaları yönetme ve çözme becerilerine yer verilmiştir. Son kategori kendi kendine hareket edebilme olarak belirlenmiştir. Son kategorinin altında ise büyük resmin içinde hareket edebilme, yaşam planlarını ve kişisel projeleri oluşturma ve uygulama, hak, ilgi, sınır ve gereksinimleri tespit edebilme becerileri yer almaktadır (OECD, 2005).

Bunların yanında alanyazın P21 olarak yer alan XXI. yüzyıl becerileri ana konular ve buna ek olarak üç ana başlık altında incelenmiştir. Ana konuları izleyen ilk alan öğrenme ve yenilik becerileri, ikinci alan medya ve teknoloji becerileri ve son olarak yaşam ve kariyer becerileri olarak şekillenmiştir. Ana konular; İngilizce okuma ve dil, dünya dilleri, sanat, matematik, ekonomi, bilim, coğrafya, tarih, devlet ve vatandaşlık bilgisi konularından oluşmaktadır. İlk beceri alanı olan öğrenme ve yenilik becerileri; eleştirel düşünme ve problem çözme, iletişim, işbirliği ve yaratıcılık becerilerini içermektedir. İkinci beceri alanı olan medya ve teknoloji becerileri; bilgi, medya ve bilgi iletişim teknolojileri okuryazarlığı becerilerini kapsamaktadır. Son beceri alanı olan yaşam ve kariyer becerileri ise; esneklik ve uyumluluk, girişimcilik ve kendi kendini yönetme, sosyal ve kültürlerarası etkileşim, üretkenlik ve hesap verebilirlik, liderlik ve sorumluluk olmak üzere beş beceri içermektedir.

XXI. yüzyıl becerilerini belirleme ve bunu ulusal eğitimin bir parçası haline getirme amacına dönük olan bu çalışmalar her ülkenin kendi iç dinamikleri ile gerçekleştirilmiştir. Ülkelerde var olan yerel değerlerin yanında öğrenenleri bir dünya vatandaşı haline getirecek olan küresel değerler de ön plana çıkarılmıştır. Bunun yanında gelecek ile ilgili bir projeksiyon yapılarak gelecekte karşılaşılabilecek muhtemel sorunlar,

'geleceğin ihtiyacı', 'geleceğin meslekleri' ve 'geleceğin insan profili' gibi beklentiler ya da öngörülerden hareket edilmiş gibi görünmektedir.

Ülkemizde modern zamanlarla beraber gelişen yenilikler ile ilgili yeni eğitim öğretim içeriklerinin oluşturulması ve öğretim programlarının güncellenmesi ile ilgili çalışmalar sürdürülmektedir. Bununla birlikte MEB tarafından yürütülen çalışmaların içeriğine bakıldığında yeni yüzyıl becerileri ile ilgili bir içeriğin uzun bir süre boyunca oluşturulmadığı görülmektedir. Fakat 2018 yılından itibaren Milli Eğitim Bakanlığının başlattığı 2023 vizyonu çalışmalarında doğrudan XXI. yüzyıl becerilerinden söz edilmektedir. Eğitim vizyonunun ayrıntılarına yer veren raporda; 'XXI. yüzyıl becerileri diye adlandırılan ve bugün olmazsa olmaz küresel bir norm olarak görülen eğitim yaklaşımı; yaratıcılık, iletişim, takım çalışması, eleştirel düşünce gibi yumuşak becerilerin kazanılması adı altında insanın maddi dünyada başarabilecekleri ışığında gelişimi ve olgunlaşması anlayışını dayatmaktadır.' (MEB, 2018, 16) şeklinde ifade edilmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı'nın küresel olarak kabul görmüş bu becerilerin sadece maddi dünya ile ilgili olduğu ve manevi alanı kapsamadığı ile ilgili bir eleştiri getirdiği görülmektedir. Buna ek olarak 'yumuşak beceriler' olarak nitelendirdiği bu beceriler yerine vizyonun temel hedefi 'ahlak telakkisine dayalı ve insanı merkeze konumlandıran bir varlık ve bilgi anlayışına hayat vermek' (MEB, 2018, 20) olarak belirlenmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı direkt olarak XXI. yüzyıl becerilerine dönük herhangi bir çalışma yürütmese de bakanlığın bazı projeleri XXI. yüzyıl becerileriyle ilişkilendirilebilmektedir. Örneğin FATİH projesinin kapsamı, alt bileşenleri ve hedeflerinin XXI. yüzyıl becerileri ile bireye aktarılması amaçlanan temel özelliklerle örtüştüğü görülmektedir (Eryılmaz & Uluyol, 2015). Bununla birlikte FATİH projesi ile ilgili yapılan araştırmalar projenin; tüm eğitim kurumlarında etkin bir biçimde uygulanması, akıllı tahta ve tablet bilgisayar gibi ana materyallerin eğitim kurumlarına ulaştırılması, bilgi iletişim teknolojilerinin öğretmenler tarafından etkin bir şekilde kullanılması ile ilgili çok temel sorunların varlığı tespit edilmiştir. Eğitim içeriklerinin eksikliği ve güncel bilgileri ya da program değişikliklerini takip edememesi de bu sorunlara ek olarak sayılabilir (Çoruk & Tutkun, 2018; Şengül Bircan, 2018; Avcı vd., 2019; Bozkuş & Karacabey, 2019).

Göksün ve Kurt (2017) ile Yalçın (2018)'in alanyazın taraması sonucu elde ettikleri anahtar becerilere bakıldığında bir takım ortak noktalara ulaşılabileceği görülmektedir. Farklı ülke ve çalışma gruplarının raporlarında farklı isim ve kategorilerde yer verdiği ortak becerileri şu şekilde

sıralayabiliriz; eleştirel düşünme, yaratıcılık, kendi kendine yetebilme, problem çözme ve işbirlikli çalışma. Eğitim sistemleri ve içerikleri bu başlıkları belirlemekte ve bu becerilerin XXI. yüzyıl için önemini açıklamaktadırlar. Bunun yanında bazı araştırmalar öğrenme ve öğretme sürecinde ve ölçme değerlendirme aşamalarında XXI. yüzyıl becerilerinin katkılarını vurgulayan sonuçlara ulaşmıştır. XXI. yüzyıl becerilerinin kullanımının ve eğitim ortamları ile birleştirilmesinin önemini ortaya koyan bu çalışmalar aynı zamanda eğitim programlarında da bir değişimin gerekliliğini vurgulamaktadır.

2. Din Eğitimi Açısından XXI. Yüzyıl Becerileri

Ülkemizde Eğitim Fakültelerinin yanı sıra İlahiyat Fakülteleri öğretmen yetiştiren kurumlar olarak kabul edilmektedir. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenleri de İlahiyat Fakültelerinde yürütülmekte olan lisans programlarından mezun olan öğrenciler arasından atanmaktadır. Tarihsel sürece bakıldığında 1949 yılındaki kuruluşundan itibaren İlahiyat Fakültelerinin bu misyonu halen sürdürmekte oldukları görülebilir. 1998-2014 yılları arasında öğrenci kabul eden Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği lisans programı dışında din dersi öğretmenleri İlahiyat Lisans programının içinde yer alan formasyon dersleriyle ya da programa ek olarak verilen sertifika programıyla sürdürülmüştür. 2006-2012 yılları arasında Eğitim Fakültesi bünyesine alınan İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi programı Türkiye'nin din dersi öğretmeni yetiştirme serüvenine 6 yıl süreyle Eğitim Fakültelerinin de dahil olmasını sağlamıştır (Nazıroğlu, 2018). Günümüzde ise İlahiyat Lisans programının içine dahil edilen öğretmenlik bilgisi dersleriyle din dersi öğretmenleri yetiştirilmektedir.

Lisans düzeyinde sürdürülen programlarda yer alan derslerin içerikleri incelendiğinde XXI. yüzyıl becerilerinin öğretilmesi ya da öğretmenlik mesleğinde kullanılmasına doğrudan atıf yapan bir ders görmek mümkün değildir (AÜİF, 2019; ÇÜ, 2019). Programda yer alan derslerden Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı dersinin XXI. yüzyıl becerileri ile ilişkilendirilmesi mümkündür, her ne kadar ders tanımında böyle bir ilişkilendirme görülmesi bile dersin ana hatları yeni becerilerin işe koşulmasına uygundur. Bununla birlikte Özel Öğretim Yöntemleri dersi bu ihtiyaca göre uygun bir içerikle öğretmen adaylarının çağın gereklerine uygun yöntem ve teknikleri öğrenme ve uygulama imkanı sunabilir. Ders kapsamında probleme dayalı öğrenmeden, teknoloji tabanlı öğrenmeye; işbirlikli öğrenmeden proje temelli öğrenmeye kadar çok geniş yelpazede

uygulama örnekleri öğrencilere sunulmakta ve öğrencilerin bu uygulamaları denemeleri sağlanmaktadır.

Yüksek din öğretimi yapan kurumlarda durum böyleyken 2018 yılında güncellenen Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Programı'na bakıldığında doğrudan XXI. yüzyıl becerilerini ifade eden amaç ya da içeriklere rastlanmamaktadır. Bununla birlikte programda Milli Eğitim Programlarının yetiştirmek istediği insan tipi 'bilgiyi üreten, edindiği bilgiyi hayatta işlevsel olarak kullanabilen, problem çözebilen, eleştirel düşünen, girişimci, kararlı, iletişim becerilerine sahip, empati yapabilen, topluma ve kültüre katkı sağlayan vb.' olarak tanımlanmıştır (MEB, 2018, 1). Söz konusu insan tipinin XXI. yüzyıl becerileriyle donanmış olduğu görülebilir. Bununla birlikte program içerisinde yer alan tema, konu ve içeriklerde bir yenilenme ve güncellenmenin olduğunu söylemek mümkün değildir.

Gerek öğretmen yetiştirme programları gerekse ilk ve orta öğretimde yürütülen din eğitiminde XXI. yüzyıl becerilerine dönük çalışmalar yer almamaktadır. Bununla birlikte bu becerilerin genel olarak eğitim sisteminin özelde ise din eğitiminin bir parçası olması gerekliliği ön plana çıkmaktadır. Zira din eğitiminin örtük amaçları arasında hali hazırda eleştirel düşünme becerisi, problem çözme becerisi, işbirlikli çalışma gibi yetenek ve yetkinlikleri geliştirme yer almaktadır. Bunların yeni çağın gerektirdiği biçimde gözden geçirilerek güncellenmesi ise kaçınılmaz bir sonuçtur.

3. Amaç

Bu makalede, alanyazında yer alan anahtar öğrenme becerileri tespit ederek, din eğitiminin söz konusu becerilerle ilişkisini ele almak için, din eğitimi alanında güncel ihtiyaçlara paralel olarak İlahiyat Fakültelerinden mezun durumunda olan öğretmen adaylarının XXI. yüzyıl becerileri doğrultusunda öğrenen ve öğreten becerilerini kullanım düzeylerini ve bu beceriler arasındaki ilişkiyi tespit etmek amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda araştırma soruları şu şekilde belirlenmiştir:

1. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmen adaylarının XXI. yüzyıl öğrenen becerilerini kullanım düzeyleri nedir?
2. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmen adaylarının XXI. yüzyıl öğreten becerilerini kullanım düzeyleri nedir?
3. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmen adaylarının XXI. yüzyıl öğreten ve öğrenen becerilerini kullanım düzeyleri cinsiyet ve üniversiteye göre farklılaşmakta mıdır?

4. Yöntem ve Katılımcılar

Bu çalışmada nicel araştırma yaklaşımı kullanılmış; araştırma tekil tarama ve ilişkisel tarama ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında Göksün ve Kurt (2017) tarafından geliştirilen likert tipi ölçme aracı kullanılmıştır.

Araştırma kapsamında kullanılan ölçeklerin güvenilirliği Cronbach's Alfa iç tutarlılık katsayısı ile hesaplanmıştır. Bu değer 0,00 ile 0,40 arasında olması anketin güvenilir olmadığını, 0,40 ile 0,60 arasında olması düşük güvenilirliğe sahip olduğunu, 0,60 ile 0,80 arasında olması oldukça güvenilir olduğunu ve 0,80 ile 1,00 arasında olması yüksek güvenilirliğe sahip olduğunu göstermektedir. Bu kapsamda yapılan analiz sonuçları Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Öğrenen ve Öğreten Kullanım Ölçekleri Cronbach's Alfa Güvenirlik Analizi Sonuçları

	Madde Sayısı	Cronbach's Alfa	Ort.	S.
Öğrenen Becerileri Kullanım Ölçeği	31	0,881	119,91	13,53
Öğreten Becerileri Kullanım Ölçeği	27	0,898	106,80	12,43

Tabloda görüldüğü üzere bu çalışmada kullanılan "Öğrenen Becerileri Kullanım Ölçeği"nin Cronbach's Alfa katsayısı 0,881, "Öğreten Becerileri Kullanım Ölçeği"nin Cronbach's Alfa katsayısı ise 0,898 bulunmuştur. Bu sonuçlara göre ölçeklerin her ikisi de yüksek güvenilirliğe sahiptir.

Araştırmanın katılımcıları 2018-2019 eğitim öğretim yılında mezun verecek olan 66 devlet ve özel üniversitenin İlahiyat Fakültesi ve İslami İlimler Fakültelerinden mezun durumunda bulunan öğrenciler arasından seçilmiştir. Mezun durumunda olan öğrencilerin öğrencilik kimlikleriyle öğrenen becerileri ölçeğini, "Öğretmenlik Uygulaması" dersi kapsamında ilk ve ortaöğretim kurumlarında gerçekleştirdikleri staj faaliyetleri ile de öğrenen becerileri ölçeğini doldurabilecekleri varsayılmıştır. ÖSYM'nin 2014 yılı tercih kılavuzunda İlahiyat ve İslami İlimler Fakültelerine ayrılan toplam kontenjan hesaplanarak çalışmanın evreni belirlenmiştir. Buna göre; 2018-2019 öğretim yılında İlahiyat ve İslami İlimler Fakültelerinden toplamda 15715 öğrencinin mezun olması ön görülmektedir. Araştırmada veri toplanacak grup küme örnekleme tekniği ile belirlenmiş ve toplam mezun sayısının %20'sine ulaşılması hedeflenmiştir. Daha sonra üniversiteler bu sayıya ulaşılacak şekilde rastgele belirlenmiştir. Üniversitelerden gelen dönütler sonucunda katılımcı sayıları aşağıdaki gibi şekillenmiştir.

Tablo 2. Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımları

	n	%
Kadın	590	63,6
Erkek	338	36,4
Toplam	928	100,0

Tablo 3. Katılımcıların Buldukları Sınıflara Göre Dağılımları

	n	%
3,00	85	9,2
4,00	843	90,8
Toplam	928	100,0

Tablo 4. Katılımcıların Üniversitelerine Göre Dağılımı

	n	%
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	155	16,7
Uludağ Üniversitesi	97	10,5
Ankara Üniversitesi	76	8,2
Atatürk Üniversitesi	103	11,1
Çukurova Üniversitesi	157	16,9
Bayburt Üniversitesi	170	18,3
Nevşehir Hacı Bektaş Üniversitesi	63	6,8
İzmir Katip Çelebi Üniversitesi	107	11,5
Toplam	928	100,0

Tablo 2, 3 ve 4'ten anlaşılacağı üzere araştırmaya 8 farklı üniversitenin İlahiyat Fakültelerine devam eden ve 2018-2019 eğitim yılı itibarıyla mezun durumunda olan 928 üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencisi kadın ve erkek katılmıştır.

5. Bulgular ve Yorum

XXI. yüzyıl becerilerinin kullanım düzeyleri frekans gösterecek şekilde analiz edilmiştir. Bunun yanında kullanım düzeylerinin üniversiteye ve cinsiyete göre değişip değişmediğine bakılmıştır. Bu aşamada öncelikle her iki ölçeğe verilen cevapların frekans değerleri verilecektir. Sonrasında ilgili analizler sırasıyla incelenecektir. Katılımcıların XXI. yüzyıl öğreten becerilerini kullanım oranları aşağıdaki gibi şekillenmiştir.

Tablo 5. Katılımcıların XXI. Yüzyıl Öğreten Becerileri Kullanım Oranları

	Hiçbir zaman	Nadiren	Ara sıra	Genellikle	Her zaman
1. Öğrencilerime saygılı davranırım.	0,1	0,1	2,5	26,4	70,9
2. Sınıf dışında eğitsel etkinlikler düzenlerim.	3,6	9,4	40,6	31,4	15,1
3. Sınıf dışında sosyal etkinlikler düzenlerim.	4	11,7	41,3	28,2	14,8
4. Öğrencilerimin bireysel farklılıklara saygı duymalarını sağlarım.	0,3	0,9	5,3	27,6	65,9
5. Mesleki gelişim etkinliklerine katılırım.	1,7	4,4	24,6	39,8	29,5
6. Öğrencilerime yeni teknolojiler hakkında bilgi veririm.	2,2	7,5	26,1	40,4	23,8
7. Öğrendiklerimi dijital araçları kullanarak paylaşıyorum.	1,7	5,5	25,2	42,7	24,9
8. Mesleki görev ve sorumluluklarımla ilgili güncel gelişmeleri takip ederim.	0,5	2,6	13,7	41,9	41,3
9. Öğrenci gelişim dosyalarını takip ederim.	2,9	4,5	21	40,9	30,6
10. Öğrencilerime yeni fikirler üretmeleri için fırsatlar yaratırım.	0,6	2	10,6	39,2	47,5
11. Ders sürecimi planlarken uzmanlardan destek alırım.	2,4	6,9	31,4	38,8	20,6
12. Öğrencilerimin ödevlerine yapıcı dönütler veririm.	0,5	1,9	12,2	45,2	40,2
13. Öğrencilerime çalışma yaprakları hazırlarım.	1,9	5,8	27,7	41,2	23,5
14. Derslerim için özgün materyaller hazırlarım.	1,8	6,5	32,5	37	22,2
15. Öğrencilerimin öğrenme süreçlerine ilişkin kayıtlar tutarım.	3,3	9,2	26,8	41,3	19,4
16. Sınıf kurallarını öğrencilerimle beraber oluştururum.	3,1	6,5	17,1	39,4	33,8
17. Öğrencilerimin öz değerlendirme becerilerinin gelişmesine destek olurum.	0,3	2,4	12,5	41,7	43,1
18. Öğrencilerimin olumlu davranışlarını pekiştiririm.	0,2	1,1	6,5	33,1	59,2
19. Ders anlatırken teknik terimler kullanırım.	0,9	7,4	32,2	39	20,5
20. Öğrencilerimin neden sonuç ilişkisi kurmaları için çabalarım.	0,1	2,3	11,3	48,2	38,1
21. Ders içi etkinliklerimde karşılaşıcağım sorunlara karşı alternatif planlar yaparım.	0,6	4,6	21,2	45,8	27,7
22. Öğrencilerimin ders kazanımlarına en kısa yoldan ulaşmalarını sağlarım.	0,5	3	18,1	47,8	30,5
23. Ders sürecinde öğrencilerimi ikaz ederim.	1,7	9,5	37,4	32,5	18,9

24. Öğrenmelerini pekiştirmeleri için öğrencilerim arasında eğitsel yarışmalar düzenlerim.	1,1	4,1	34,6	39	21,2
25. Meslektaşlarımın deneyimlerinden yararlanırım.	1	2,6	15,9	41,9	38,6
26. Öğretim etkinliklerini teknoloji ile zenginleştiririm.	0,5	3,7	19	44,9	31,9
27. Meslektaşlarımı derslerinde teknoloji kullanmaya özendiririm.	2,8	10,9	32,3	32,1	21,9

Tablo incelendiğinde öğretmenlerin öğrencilerle birebir iletişimi ile ilgili olan maddelerin yüksek puan aldığı görülmektedir. Bu durum öğretmen adaylarının öğrencilerin bireysel farklılıklarına ve kişisel alanlarına saygı duydukları ve bu alana dönük davranışlarına dikkat ettiklerini göstermektedir. Öğrencilere isimleriyle hitap etmek ve öğrencileri süreç ile ilgili bilgilendirmek gibi tutumların öğrenme ortamını zenginleştiren ve öğrenmeyi kolaylaştıran etmenler olduğu söylenebilir. Katılımcıların bu maddelere yüksek düzeyde katılım göstermelerinin sebebi “Öğretmenlik Uygulaması” dersi kapsamında okullarda edindikleri deneyim ile ilişkilendirilebilir. Ayrıca bu veri, eğitim süreçlerine ilişkin bir farkındalıktan ziyade ahlaki bir gerekçeyle insan ilişkilerine ilişkin maddelerin daha olumlu karşılık bulduğu şeklinde değerlendirilebilir.

Eğitim-öğretim etkinliklerinin planlanması ve uygulanması sırasında teknoloji ve farklı araç-gereçlerin kullanımı ile ilgili maddelerin ise diğer maddelere göre daha düşük ortalamalarda olduğu görülmektedir. Bu durumun birden fazla sebebinin olabileceği düşünülmektedir. Öncelikle Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmeni yetiştiren programlarda teknoloji kullanımı, teknik terimlerin açıklanması gibi konulara atıf yapan dersler bulunmamaktadır. Bu noktalara dolaylı olarak atıf yapan derslerin ders içeriklerine uygun olarak işlenmesi de dersi yürüten öğretim elemanının inisiyatifindedir. Bu durum öğretmen adaylarının bu konularla ilgili gerekli donanıma sahip olamamaları sonucunu ortaya çıkarabilmektedir. Bir başka sebep olarak da ilk ve ortaöğretimdeki din öğretimi ile ilgili derslerin yukarıda sayılan alanlar ile ilgili bir içeriğe sahip olmaması söylenebilir.

Katılımcıların neden-sonuç ilişkisi kurmaya, bilginin inşası ve aktarımı ile ilgili gibi konularla ilgili maddelere daha düşük düzeyde katılım gösterdikleri görülmektedir. Katılımcıların eğitim öğretim süreçlerinde yeterince aktif rol ve sorumluluk almamaları bu durumun sebebi olarak düşünülebilir. Lisans eğitimi boyunca hem dersler esnasında hem de ölçme değerlendirme aşamasında öğrencilere yaratıcı, yansıtıcı, eleştirel, analitik ve bilimsel düşünme gibi üst düzey düşünme becerilerini kullanabilecekleri

şekilde planlama yapılmamış olması da bu durumun sebepleri arasında yer alabilir.

Tabloda dikkat çeken bir başka husus ise katılımcıların eğitim öğretim sürecinin planlanması ve uygulanması aşamasında fazladan çaba gerektiren davranışlara daha az düzeyde olumlu cevap vermeleridir. Öğrenim süreci ile ilgili kayıtlar tutma ve özgün materyal hazırlama gibi maddeler bu duruma örnek olarak gösterilebilir. İlahiyat Fakültesi lisans programının içinde yer alan “Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı” dersi öğretmen adaylarının yeni materyaller geliştirilmesi ile ilgili gerekli donanımına sahip olmalarına olanak sağlayabilmesine rağmen öğretmen adaylarının yeni ürün ortaya koyma isteğini aynı düzeyde etkilemiyor gibi görünmektedir. Bu aşamada öğretmen adaylarının yeni ve farklı materyal ve ölçme araçlarının kullanımının önemi ile ilgili yeterli düzeyde bilgi sahibi olmadıkları düşünülebilir.

Tablo 6. Katılımcıların Öğrenen Becerileri Kullanım Oranları

	Hiçbir zaman	Nadiren	Ara sıra	Genellikle	Her zaman
1. Toplumsal konulara duyarlı davranırım.	0,2	1	4,8	34,3	59,7
2. Dikkatimi çeken konularda araştırma yaparım.	0,1	1,3	10,5	39,9	48,3
3. Yeni araştırma fikirleri geliştiririm.	0,6	6,3	28,8	40	24,4
4. Öğrenme topluluklarında gerçekleşen fikir alışverişlerine katkıda bulunurum.	0,4	5,3	23	48	23,4
5. Kişisel ilgi ve ihtiyaçlarıma en uygun kaynakları seçerim.	0,6	1,7	11,9	48,9	36,9
6. İlgi alanlarıma uygun bilgiler arasında bağlantı kurarım.	0,2	2,2	13,6	44,3	39,8
7. Sorularıma yanıt buluncaya kadar araştırma yapmaya devam ederim.	0,2	2,9	15,9	44,9	36
8. İlgi alanlarımda neler olduğunun farkındayım.	0,4	2	9,9	40,3	47,3
9. Edindiğim bilgilerin günlük yaşantımda işe yaraması için çaba sarf ederim.	0,2	1,4	12,6	48,4	37,4
10. Bir yargıya varmak için eleştiren düşünme becerilerimi işe koşarım.	0,3	3,6	20	48,5	27,6
11. Arkadaşlarımda fikirlerini sonuna kadar dinlerim.	0,3	2,3	13,1	39,2	45
12. Bir konuyla ilgili bilgi düzeyimin sınırlarını bilirim.	1,1	2,7	15,3	45,3	35,7
13. Fakülte'deki laboratuvarları/atölyeleri ders dışında da kullanırım.	12,6	20,3	31,4	23,9	11,9

14. Derslerde yapılan etkinliklerin çeşitlendirilmesini isterim.	1,4	4,2	16,9	42,9	34,6
15. Derslerde işbirliğine dayalı etkinliklere katılırım.	1,9	7,4	20,5	41,5	28,7
16. Öğrenci topluluklarında (bilgisayar, tiyatro, halk dansları kulüpleri vb.) aktif olarak çalışırım.	11,4	20,9	26,6	24	17
17. Herhangi bir konuda diğerlerinin düşündüğünden daha farklı düşünürüm.	0,6	8,7	39,2	35,1	16,3
18. Karşılaştığım sorunları tek başıma çözerim.	1,9	9,1	31	42	15,9
19. Günlük yaşantımda yeni teknolojiler kullanırım.	1,3	6,7	30,8	39,9	21,3
20. Öğrenme süreçlerimde yeni teknolojilerden yararlanırım.	0,9	6,8	26,7	42,3	23,3
21. Öğrendiğim bir konuda neden sonuç ilişkilerini keşfederim.	0,5	2	17,8	50,5	29,1
22. Aradığım bilgiye nasıl erişeceğimi bilirim.	0,2	1,9	18	55,3	24,6
23. Eriştiğim bilgilerin başka bir bakış açısıyla oluşturulduğunu bilirim.	0,3	3,7	20,2	48,2	27,7
24. Farklı biçimlerde ödev hazırlarım.	1,5	9,1	34,9	38,3	16,3
25. Çalışmalarımı aldığım dönütlere göre yeniden düzenlerim.	1	5,9	21	46,1	26
26. Grup çalışmalarında bana düşen görevi gruptan bağımsız olarak yapmayı tercih ederim.	15	18,5	26,2	23,4	16,9
27. Grup çalışmalarında grup liderliği yaparım.	6,7	14,8	32,9	30,8	14,9
28. İlgi alanlarıma uygun fırsatları değerlendiririm.	0,6	2,7	18,1	48	36,6
29. Öğrendiklerimi başka problemlerin çözümlerinde kullanırım.	0,1	1	17,2	48,7	33
30. Önemli kararları tek başıma alırım.	8,2	15,5	29,3	31,8	15,2
31. Öğrendiklerimi uygulamaya gerek kalmadan zihnimde canlandırırım.	3,3	9,2	34,5	32,9	20,2

Öğreten becerileri ölçeğine verilen cevaplara bakıldığında öncelikle öğrencilerin teorik beceriler söz konusu olduğunda kullanım düzeyleri yüksekken atölye, laboratuvar kullanma, öğrenci kulüplerinde aktif rol alma ya da grup içinde çalışma gibi uygulamaya dayalı becerileri kullanım düzeylerinin daha düşük olduğu görülmektedir. Katılımcıların yeni araştırmalar yapma, kaynak tarama ve yeni fikirler geliştirme gibi yetkinlikler ile ilgili maddelere daha düşük katılım gösterdikleri görülmüştür.

Bireysel farkındalık ve çabalar konusunda olumlu yanıtların öne çıkması dikkat çekici bir sonuç olarak değerlendirilebilir. Bu sonuç İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin İlahiyat alanının seçiminde öne çıkan kendini geliştirmeye dönük birincil amaçla örtüşmektedir. Bu bakımdan öğrencilerin tercih ettikleri bu alanda kendilerini geliştirmek için emek harcadıkları sonucuna varılabilir.

Öğretmen adaylarının sorunları tek başına çözme, kararları tek başına alma ve grup liderliği yapma gibi özgüven gerektiren davranışlara daha düşük katılım gösterdikleri ortaya çıkmıştır. Buradaki özgüven eksikliğinin sebebi olarak bilgi düzeyinin yetersiz kalması gösterilebilir. Öğretmen adaylarının çoğunluğunun hayatlarında belli bir sorumluluk almadıkları varsayılırsa, bu, olaylar ve durumlar karşısında tek başlarına hareket etme ya da bir gruba liderlik yapma konusunda isteksiz davranmalarına da sebep olabilir. Bunun yanında öğretmen adaylarının lisans eğitimleri boyunca aktif öğrenme, proje tabanlı öğrenme, gözlem, görüşme gibi yöntem ve tekniklerden ziyade ağırlıklı olarak düz anlatım ve soru-cevap tekniği ile karşılaşmaları kendilerini geliştirmelerinin önünde bir engel olarak düşünülebilir. Eğitimleri boyunca aktif öğrenme süreçlerini gözlemleyebilen ve bunların parçası olma imkanına sahip olan öğretmen adaylarının kendi kendine karar alma, eleştirel düşünme, problem çözme gibi yeterliklerinin gelişimini olumlu yönde etkilemesi muhtemeldir. Kararları tek başına alma İlahiyat eğitimi alan öğrenciler için istişarenin karşıtı gibi görünebilir. Bu durum da tek başına karar alma yetkinliğinden uzaklaşmanın nedeni olarak düşünülebilir.

Örneklemin ölçeklerden aldığı puanların ortalama ve standart sapmaları tablo 7’de gösterilmiştir. Katılımcıların öğrenen becerileri ile ilgili ortalamaları 3,87 iken öğreten becerileri ile ilgili ortalamaları 3,96 olarak şekillenmiştir. Bu ortalamalara bakıldığında katılımcıların XXI. yüzyıl becerilerini kullanım düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 7. Öğrenen ve Öğreten Becerileri Kullanımı Puanları Ortalama ve Standart Sapmaları

Değişkenler	N	Ort.	S.
Öğrenen becerileri kullanımı	928	3,87	0,44
Öğreten becerileri kullanımı	928	3,96	0,46

Katılımcıların öğreten ve öğrenen becerileri kullanım düzeylerinin cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmış olduğunu test etmek için bağımsız örneklem t testi (independent sample’s t-test) uygulanmıştır. Sonuçlar Tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablo 8. Öğrenen ve Öğreten Becerileri Kullanım Düzeylerinin Cinsiyete Göre Farklılaşması T Testi Sonuçları

Kadın N = 590	Erkek N = 338	N = 928

	Ort.	S.	Ort.	S.	t	p
Öğrenen becerileri kullanımı	3,88	0,42	3,84	0,47	1,207	0,228
Öğreten becerileri kullanımı	4,03	0,40	3,82	0,53	6,259	0,00*

*p < 0,05

Tablo 8’de görüldüğü üzere, yapılan analiz sonucunda erkek ve kadınlar arasında öğrenen becerileri kullanım düzeyleri bakımından anlamlı bir fark bulunamamışken ($p > 0,05$; $t = 1,207$), öğreten becerileri kullanım düzeyleri bakımından anlamlı bir fark bulunmuştur ($p < 0,05$; $t = 6,259$). Buna göre kadınların öğreten becerileri kullanım düzeyleri ortalaması (Ort. = 4,03; S. = 0,40), erkeklerin ortalamasından (Ort. = 3,82; S. = 0,53) yüksektir.

Katılımcıların öğreten ve öğrenen becerileri kullanım düzeylerinin buldukları üniversiteye göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını test etmek için tek yönlü varyans analizi (one-way anova) uygulanmıştır. Gruplar karşılaştırılırken hangi post hoc testlerinin uygulanması gerektiğinin belirlenmesi için öncelikle varyans homojenliğini test eden Levene testi uygulanmıştır. Buna göre öğrenen becerileri kullanımı homojenlik varsayımını sağlamazken (LF = 2,649; $p < 0,05$), öğreten becerileri kullanımı homojenlik varsayımını karşılamıştır (LF = 1,569; $p > 0,05$). Bu nedenle gruplar arası kıyaslama yapılırken öğrenen becerileri kullanımı için Games-Howell post hoc testi kullanılırken, öğreten becerileri kullanımı için Tukey HSD post hoc testinden yararlanılmıştır. Sonuçlar Tablo 9’da gösterilmiştir.

Tablo 9. Öğrenen ve Öğreten Becerileri Kullanım Düzeyleri Varyans Analizi Sonuçları

	Öğrenen becerileri kullanımı		Öğreten becerileri kullanımı	
	Ort.	S.	Ort.	S.
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi N = 155	3,87 (A)	0,41	3,94 (A)	0,41
Uludağ Üniversitesi N = 97	3,83 (B)	0,36	3,92 (B)	0,39
Ankara Üniversitesi N = 76	3,79 (C)	0,42	3,88 (C)	0,41
Atatürk Üniversitesi N = 103	3,85 (D)	0,40	3,96 (D)	0,49

Çukurova Üniversitesi N = 157	3,87 (E)	0,41	3,93 (E)	0,46
Bayburt Üniversitesi N = 170	3,88	0,46	4,01 (F)	0,44
Nevşehir Hacı Bektaş Üniversitesi N = 63	3,69 (F)	0,55	3,70 (A) (D) (E) (F) (G)	0,63
İzmir Katip Çelebi Üniversitesi N = 107	4,04 (A) (B) (C) (D) (E) (F)	0,46	4,15 (A) (B) (C) (E) (G)	0,41
F	4,442		6,575	
p	0,00*		0,00*	

*p < 0,05; Not: Aynı ölçek sütununun altındaki aynı harflerin bulunduğu ortalamalar arasındaki fark anlamlıdır.

Tabloda görüldüğü gibi; öğrenen becerileri kullanım düzeyleri, katılımcıların bulunduğu üniversiteye göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır (F = 4,442; p < 0,05); buna göre Eskişehir Osmangazi Üniversitesi'nde (Ort. = 3,87; S. = 0,41), Uludağ Üniversitesi'nde (Ort. = 3,83; S. = 0,36), Ankara Üniversitesi'nde (Ort. = 3,79; S. = 0,42), Atatürk Üniversitesi'nde (Ort. = 3,85; S. = 0,40), Çukurova Üniversitesi'nde (Ort. = 3,87; S. = 0,41) ve Nevşehir Hacı Bektaş Üniversitesi'nde (Ort. = 3,69; S. = 0,55) bulunan katılımcıların öğrenen beceri kullanım ortalamaları İzmir Katip Çelebi Üniversitesi'nde (Ort. = 3,04; S. = 0,46) bulunan katılımcıların ortalamalarından anlamlı olarak düşüktür.

Verilere bakıldığında İzmir Katip Çelebi Üniversitesi öğrencilerinin diğer üniversite öğrencilerine göre öğrenen becerileri kazanımlarını daha derinlikli bir biçimde edinmiş oldukları ve buna bağlı olarak kullanım düzeylerinin de daha yüksek olduğu sonucuna varılabilir. Katip Çelebi Üniversitesinin diğer üniversitelere nazaran daha yeni bir üniversite olması öğrenci ve öğretim üyesi profilinde bir farklılaşmayı da beraberinde getirmiş olabilir. Bu durumun da öğrencilerin XXI. yüzyıl becerilerine karşı olan eğilimlerini şekillendirdiği düşünülebilir.

Öğreten becerileri kullanım düzeyleri ise katılımcıların bulunduğu üniversiteye göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır (F = 6,575; p < 0,05); buna göre Eskişehir Osmangazi Üniversitesi'nde (Ort. = 3,94; S. = 0,41), Atatürk Üniversitesi'nde (Ort. = 3,96; S. = 0,49), Çukurova Üniversitesi'nde (Ort. = 3,93; S. = 0,46) ve Bayburt Üniversitesi'nde (Ort. = 4,01; S. = 0,44) bulunan katılımcıların öğreten beceri kullanım ortalamaları Nevşehir Hacı Bektaş

Üniversitesi'nde (Ort. = 3,70; S. = 0,63) bulunan katılımcıların ortalamalarından anlamlı olarak yüksektir. Yine öğreten becerileri kullanım düzeyleri bakımından Eskişehir Osmangazi Üniversitesi'nde (Ort. = 3,94; S. = 0,41), Uludağ Üniversitesi'nde (Ort. = 3,92; S. = 0,39), Ankara Üniversitesi'nde (Ort. = 3,88; S. = 0,41), Çukurova Üniversitesi'nde (Ort. = 3,93; S. = 0,46) ve Nevşehir Hacı Bektaş Üniversitesi'nde (Ort. = 3,70; S. = 0,63) bulunan katılımcıların öğreten beceri kullanım ortalamaları İzmir Katip Çelebi Üniversitesi'nde (Ort. = 4,15; S. = 0,41) bulunan katılımcıların ortalamalarından anlamlı olarak düşüktür.

Öğreten becerileri ile ilgili sonuca bakıldığında tıpkı öğrenen becerilerinde olduğu gibi İzmir Katip Çelebi üniversitesi öğrencilerinin diğer üniversite öğrencilerine göre daha yüksek ortalamalara sahip olduğu görülebilir. Bununla birlikte üniversitelerin kendi aralarındaki dağılımları da öğreten becerilerinin oranlarının öğrenen becerilerine göre farklılaştığını göstermektedir.

Sonuç ve Öneriler

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin XXI. yüzyıl öğrenen ve öğreten becerileri katılım düzeylerini gösteren ortalamaların yüksek olduğu görülmektedir. Buna bağlı olarak söz konusu 8 üniversitede öğrenim görmekte olan öğrencilerin XXI. yüzyıl becerilerini kullanmaya yatkın oldukları sonucuna varılabilir. Eğitim programlarının içinde XXI. yüzyıl öğrenim becerileri ile ilgili bir atıf olmamasına rağmen yüksek ortalamaların ortaya çıkması dikkat çekici bir sonuç olarak değerlendirilebilir. Farklı mesleki imkanlar sunmasına karşın ilahiyat fakültelerinden mezun olmanın mesleki imkanları arasında öğretmenliğin ilk sıralarda yer alması öğreten becerileri açısından bir hazırbulunuşluk sebebi olarak değerlendirilebilir.

Üniversiteler arasında öğrenen ve öğreten becerileri ile ilgili her ne kadar İlahiyat Fakültesi lisans programlarında yer alan dersler ve bunların içerikleri aynı olsa da üniversite bazında birtakım farklılaşmalar olduğunu göstermektedir. Bu noktada İzmir Katip Çelebi Üniversitesi'nin hem öğrenen hem de öğreten becerilerinin kullanım düzeylerinde diğer üniversitelerden anlamlı bir biçimde yüksek olduğu görülmektedir. Bu sonuç fakültede yürütülen derslerde XXI. yüzyıl becerilerine atıf yapan içeriklere yer verilmesiyle açıklanabilir.

XXI. yüzyıl becerileri ülkemizde yürütülen eğitim öğretim faaliyetlerinin; çağa uygun, öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarını gözeten, teknolojik gelişmelerle paralellik gösteren özelliklere sahip olması açısından önemlidir. XXI. yüzyıl eğitim becerilerinin din eğitimi ile ilgili bağlarına

alanyazında rastlanmasa bile üniversite öğrencilerinin söz konusu becerileri kullanım düzeylerinin yüksek olduğu görülmüştür. Böyle bir sonucun ortaya çıkmasındaki en önemli etmenlerden bir tanesinin öğretmen adaylarının pedagojik formasyon derslerinde konu ile ilgili bilgi sahibi olduktan sonra “Öğretmenlik Uygulaması” dersi kapsamında okullardaki eğitim öğretim faaliyetlerine katılım sağlamaları ve öğrencilerin ihtiyaçlarını gözleme imkanı bulmaları olarak düşünülebilir.

Öğretmen adaylarının kendi eğitim deneyimleri ve yaş gruplarının özellikle teknolojiye bağlı eğitim örneklerini ya da uygulamalarını kullanmaya daha yatkın oldukları görülebilir. Bunun yanında XXI. yüzyıl ile gelen yeni eğitim-öğretim yöntemleri, eğitim ortamları, sınıf yönetimi teknikleri gibi içeriklerin öğretmen yetiştirme programlarında yer alması bir gerekliliktir. Zira eğitim-öğretim uygulamalarının uluslararası standartlara ulaşarak öğrencilerin çağın gereksinimlerine uygun donanımda yetişmesinin en önemli adımı öğretmen adaylarının yeni bağlam ve durumları anlamaları, analiz etmeleri ve eğitim-öğretim faaliyetlerine aktarabilmeleri ile mümkündür.

XXI. yüzyıl becerilerinin tespit edilmesi ve sınıflandırılması ile ilgili farklı ülkelerde çok sayıda çalışma yürütülmüş ve bu çalışmaların bir kısmı giriş kısmında verilmiştir. Türkiye’de yürütülen eğitim öğretim faaliyetleri ile ilgili de böyle bir çalışmanın yapılması hem XXI. yüzyıl eğitim ihtiyaçlarının tespit edilmesi hem de yeni bir yol haritasının çizilmesi açısından son derece önemlidir. Bu noktada XXI. yüzyılda eğitimin değişimi ile ilgili çalışmaların çeşitlenmesi alana son derece önemli katkılar sağlayacaktır.

Eğitimin diğer alanlarında olduğu gibi din eğitiminde de XXI. yüzyıl eğitim içerikleri son derece önemlidir. Her şeyden önce din, kültür, toplum yapısı, toplumsal ilişkiler, toplumsal kurallar, sosyalleşme ortamları, kültür-tarih ilişkisi, farklı kültürleri öğretimi gibi konuları bünyesinde barındıran din eğitimi alanının çağın gelişmelerine ayak uydurabilmesi gereklidir. Öğrencileri farklı bir dünyaya hazırladığının bilincinde olan bir program tasarımıyla XXI. yüzyıl becerileri ilk ve orta öğretim programlarına eklenmelidir.

Eğitim-öğretim sürecinde XXI. yüzyıl becerilerinin kullanımı öğrencilerin öğrenme süreçlerine aktif katılımını sağlayabilir. Özellikle güncel teknolojilerden yararlanma öğrencilerin eğitimin içeriğini ve öğrenme şeklini günlük hayatla ilişkilendirmeleri noktasında faydalı olabilir. Bununla birlikte XXI. yüzyıl becerileri kapsamında güncel olay ve durumların

öğrenme ortamına taşınması da öğrencinin dikkatini çekme konusunda yardımcı olabilir.

XXI. yüzyıl becerilerinin kullanımı eğitim öğretim sürecinde ortaya çıkan güçlüklerle baş etmede etkin rol oynayabilir. Çağın becerilerine sahip olmayan ya da bu konuda eksiklikleri olan öğretmenler XXI. yüzyıl becerileri ile donanmış öğrenciler karşısında yetersiz kalabilmektedir. Yeni çağ ile birlikte derslerin öğrencilerin ilgisini çeker bir hale getirilmesi büyük oranda öğretmenin öğrencilerin konuştuğu dili anlaması ve konuşması ile mümkündür. Çağımızda ise bu dili konuşabilmek XXI. yüzyıl öğrenen becerilerini tanımak ve öğreten becerilerine sahip olmakla gerçekleştirilebilir.

İçeriği açısından diğer derslere görece bir dünya görüşü oluşturma potansiyeli daha fazla olan din derslerinin çağın ilgi ve ihtiyaçlarını göz önünde bulundurması önemlidir. Eğitim ortamının günlük hayatın bir parçası olma gerekliliği göz önünde bulundurulursa din eğitimi ile ilgili derslerde özellikle toplumsal yaşam, geleneksel ritüeller, kültürel ve ahlaki kodlar ile ilgili içeriklerin de öğrencilerin gündelik yaşamlarına atıf yapacak şekilde dizayn edilmesinin gerekliliği anlaşılacaktır. Bu bağlamda din dersi öğretmenlerinin XXI. yüzyıl becerilerini kullanmanın önemini kavrayarak bunları ders etkinliklerinin bir parçası haline getirmeleri hem derslerin etkililiğini artırma hem de öğrencileri eğitim aracılığıyla küresel dünyaya hazırlama noktasında katkı sağlayacaktır.

XXI. yüzyıl becerilerinin din eğitimi alanında kullanılması din ve kültür eğitimine dönük bakış açısına olumlu katkı sağlayabilecektir. Dini ritüellerin ya da kültürün dini boyutunun gelişimin, özgür ve eleştirel düşüncenin önünde engel olarak değerlendirildiği toplumsal kabullerin XXI. yüzyıl becerilerine din eğitiminin katkı sağlamasıyla daha olumlu bir hale geleceği düşünülebilir.

Bu çalışma sadece öğretmen adaylarının XXI. yüzyıl becerilerini kullanım düzeylerini kapsamaktadır. İlk ve orta öğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi programlarının, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmeni yetiştiren lisans programlarının, din eğitimi alan öğrencilerin konu ile ilgili bilgi, beceri ve tutumlarının ölçüldüğü çalışmalara ihtiyaç vardır. Bunun yanında din eğitimi ve XXI. yüzyıl becerilerinin bir arada değerlendirildiğin bilimsel çalışmalar Türkiye’de din eğitimi ile ilgili yürütülen faaliyetlerin uluslararası alanyazında daha fazla yer almasına olanak tanıyabilir.

Kaynakça

- AÜİF, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi. "Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dersleri". Erişim 12 Ekim 2019. <http://www.divinity.ankara.edu.tr/files/2019/09/mufredat-ilahiyat.pdf>
- Avcı, Ümmühan – Kula, Ayşe – Haşlaman, Tülin. "Öğretmenlerin Öğrenme-Öğretmen Sürecine Entegre Etmek İstedikleri Teknolojilere İlişkin Görüşleri". *Acta Infologica* 3/1 (2019), 13-21.
- Balay, Refik. "Küreselleşme, Bilgi Toplumu ve Eğitim". *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi* 37/2 (2004), 61-82.
- Bozkuş, Kıvanç & Karacabey, Mehmet Fatih. "FATİH Projesi ile Eğitimde Bilişim Teknolojilerinin Kullanımı: Ne Kadar Yol Alındı". *Yaşadıkça Eğitim* 33/1 (2019), 17-32.
- CODE, Council of Ontario Directors of Education. "Technology and Learning Fund A Guide to Implementation". Erişim 17 Aralık 2018. www.edugains.ca/resources21CL/InnovationLearningFund/ILF_Guide_2017_AODA.pdf
- Çoruk, Adil & Tutkun, Tugay. "Teacher Concerns towards the FATİH Project in Education." *The Turkish Online Journal of Educational Technology* 17/4 (2018), 42-53.
- ÇÜ, Çukurova Üniversitesi. "Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Ders Bilgi Paketi". Erişim 12 Ekim 2019. https://eobs.cu.edu.tr/ProgDersPlan_tr.aspx?ProgID=35
- Eryılmaz, Selami & Uluyol, Çelebi. "21. Yüzyıl Becerileri Işığında FATİH Projesi Değerlendirmesi". *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi* 35/2 (2015), 209-229.
- FNBE, Finnish National Board of Education. *National Core Curriculum for Basic Education 2014*. Helsinki: Finnish National Board of Education, 2016.
- Göksün, Orhan Derya & Kurt, Adile Aşkı. "Öğretmen Adaylarının 21. yy. Öğrenen Becerileri Kullanımları ve 21. yy. Öğreten Becerileri Kullanımları Arasındaki İlişki". *Eğitim ve Bilim* 32/190 (2017), 107-130.
- Güneş, Firdevs & Uygun, Tuğba. "Öğretmen Yetiştirmede Beceri Uyuşmazlığı". *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 2/3(2016), 1-14.
- Karaboğa, Mehmet Tahir. "Küreselleşme Sürecinin Eğitim Kurumları Üzerindeki Etkilerine Yönelik Bir Tartışma". *Akademik Bakış Dergisi* 66 (2018), 134-144.
- Lamb, Stephen – Maire, Quentin – Doecke, Esther. *Key Skills for the 12st Century: An Evidence Based Review*. Melbourne: Education Future Frontiers, 3, 2018.
- McCoog, Ian J. "21st Century Teaching and Learning". *Eric.ed*. Erişim 28 Aralık 2018. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED502607.pdf>
- MEB, Milli Eğitim Bakanlığı. *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı (İlkokul 4 ve Ortaokul 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar)*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı, 2018.
- MEB, Milli Eğitim Bakanlığı. *2023 Eğitim Vizyonu*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı, 2018.

- MoE, Ministry of Education. *The New Zealand Curriculum*. Wellington: Ministry of Education, 2007.
- Nazirođlu, Bayramali. "İlahiyat Fakültelerinde Din Eğitimi ve Sorunları". *Türkiye'de Din Eğitimi ve Sorunları*. ed. Mustafa Köylü. 169-208, İstanbul: DEM Yayınları, 2018.
- OECD, Organisation for Economic Co-operation and Development. *Definition and Selection of Competencies (DeSeCo)*. OECD, 2005.
- P21, Partnership fo 21st Century Learning. "Framework fo 21st Century Learning". Erişim 4 Ocak 2019. <http://www.battelleforkids.org/networks/p21>
- Sever, Demet – Baldan, Betül – Tuđlu, Burcu – Kabaođlu, Kevser – Alagöz Hamzaj, Yaprak. "Küreselleşme Sürecinde Eğitim Alanında Atılan Adımlar: Türkiye ve Eğitimde Başarılı Ülke Örnekleri". *İlköğretim Online* 17/3 (2018), 1583-1603.
- Stehlik, Thomas. *Educational Philosophy for 21st Century Teachers*. Palgrave Macmillan, 2018.
- Şengül Bircan, Tuba. "Sosyal Bilgiler ve Tarih Öğretmenlerinin Bakış Açısından Fatih Projesi". *Turkish Studies Information Technologies and Applied Sciences* 13/21 (2018), 157-172.
- Türk Dil Kurumu*. Erişim 10 Aralık 2018. <https://sozluk.gov.tr/>
- Yalçın, Seher. "21. Yüzyıl Becerileri ve Bu Becerilerin Ölçülmesinde Kullanılan Araçlar ve Yaklaşımlar." *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi* 52/1 (2018), 183-201.